Atskirą šio sluoksnio radinių grupę sudarė glazūruoti ir neglazūruoti plokštiniai kokliai ir jų dalys. Vidurinį horizontą sudarė 38–48 cm storio XVIII a. pabaigos – XIX a. kultūrinis sluoksnis, kuris tęsėsi iki 98 cm gylio. Jame rastos 5 keraminių glazūruotų ir neglazūruotų indų šukės. 56 cm gylyje rastas vario lydinio, odinio diržo užsegimo detalė – laikiklis. Apatinis, ankstyviausias, 37 cm storio horizontas fiksuotas iki 1,35 m gylio. Jis susiformavo XVII a. II pusėje – XVIII a. Jame 98 cm gylyje rasta moneta – 1731 m. Rusijos denga (2 pav.), 1,15 m gylyje rasta kita moneta – 1665 m. Jono Kazimiero Vilniuje kaldintas šilingas (3 pav.). Šiame sluoksnyje 99–124 cm gylyje rasta plokščių fragmentų (3 vienetai) ir kaklelis, glazūruotų ir neglazūruotų keraminių indų šukių, stiklinio indo dugno šukė. Dalis šukių buvo kaimiškos – neglazūruotos keramikos su vidutinio ir stambaus granito frakcijos priemaiša tipo. Taip pat XVII a. II pusėje redukcinėje aplinkoje išdegtos juodosios keramikos šukė. Fiksuotas bendras 1,08 m storio XVII a. II pusėje – XX a. susiformavęs kultūrinis sluoksnis, būdingas Šeduvos senamiesčiui. Šurfas iškastas iki 1,62 m gylio.

Laisvės aikštėje, ties pastatu 28, tranšėjoje 1, žvalgyta 24 m ilgio ir 9 m pločio aikštelė, iš viso 216 m^2. Nustatytas 45 cm storio XX a. – XXI a. pradžioje susiformavęs perkasimas. Žvalgymų metu rasti 8 radiniai: saga, stiklinis butelis, keraminių ir stiklinių indų šukių, koklio fragmentas. Radiniai perduoti DKIM.

The Investigation in Kaštonų and Laisvės Squares

In 2020, a field evaluation (15.5 m^2 excavated) and survey (216 m^2 surveyed) were conducted in Kaštonų and Laisvės Squares in the city of Šeduva (Radviliškis District). Test pits 1, 2, and 4 revealed a 37–75 cm thick, 18th – first half of the 20th-century cultural layer, test pit 5

2 pav. Rusijos 1731 m. denga iš šurfo 5. D. Petrulio nuotr.

Fig. 2. The Russian 1731 denga from test pit 5.

3 pav. Jono Kazimiero Vazos 1665 m. LDK šilingas iš šurfo 5. D. Petrulio nuotr.

Fig. 3. The John II Casimir Vasa 1665 GDL shilling from test pit 5.

a 1.08 m thick, rich second half of the 17th – first half of the 20th-century cultural layer divided into 3 separate horizons (Fig. 1), and test pits 2 and 5 the stone foundations of buildings dating to the 19th – first half of the 20th centuries. In all, the test pits yielded 66 finds: coins (Figs. 2, 3), sherds of thrown ceramic vessels, stove tile fragments, glass vessel shards, a belt retainer, and part of a roof tile. The survey of 216 m^2 in utility trench 1 at Laisvės Sq. 28 revealed a 45 cm thick layer of mixed soil created in the 20th – early 21st centuries.

TELŠIAI

Simonas Sprindys, Jurgis Sadauskas

Tyrimai Šviesos gatvėje

2020 m. Telšiuose vyko Šviesos gatvės rekonstrukcija. Ši vieta patenka į Telšių senojo miesto vietos (UK 16426) ir Telšių senamiesčio

1 pav. 1804 m. Telšių miesto plano fragmente raudona linija pažymėta dabartinės Šviesos gatvės centrinė ašis (LVIA, f. 1135, ap. 6, b. 194, l. 4).

Fig. 1. The axial line of present-day Šviesos Street shown by a red line in an excerpt from the 1804 plan of the city of Telšiai (LVIA, f. 1135, ap. 6, b. 194, l. 4).

(UK 17133) teritorijas, yra jų R pakraštyje. 1804 m. sudarytame Telšių miesto plane (1 pav.) matyti, jog pati Šviesos gatvė dar nesuformuota – jos centrinėje ir R dalyse plyti dirbami laukai, tik V dalis, esanti Turgaus aikštės prieigose, – užstatyta mediniais namais. Tiesa, gatvė suformuota ant Vilniaus kalvos, kur dar 1536 m., funduojant LDK valdovui ir Lenkijos karaliui Žygimantui Senajam, buvo pastatyta pirmoji medinė Telšių bažnyčia bei įkurta parapinė mokykla.

Šviesos gatvę ar jos apylinkes archeologai tyrinėjo 1993 (*KPC DF*, f. 7, ap. 1, b. 452), 2000 (*ATL 2000 metais*, 2001, p. 265), 2001 (*ATL 2001 metais*, 2002, p. 288), 2004 m. (*ATL 2004 metais*, 2005, p. 208). 2007 m. tyrė V. Ostašenkovienė (*ATL 2007 metais*, 2008, p. 373), 2019 m. – J. Sadauskas (*ATL 2019 metais*, 2020, p. 527). Daugumoje vietų tirti XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai, tačiau 2007 m. V. Ostašenkovienė Šviesos gatvės sklype 7 aptiko kultūrinį sluoksnį su XVII–XVIII a. puodų ir puodynių šukėmis, puodyninių koklių fragmentais.

Atsižvelgiant į tai, jog apie kultūrinio sluoksnio paplitimą gatvės važiuojamojoje dalyje buvo žinoma tik fragmentiškai, pirmame 2020 m. archeologinių tyrimų etape atlikti žvalgomieji tyrimai. Ištirta 15 2x1 m dydžio šurfų

2 pav. Perkasos 1 dugne išryškėjusios duobės, medinių pastatų pamatų liekanos bei XX a. II pusės įkasimų kontūrai. S. Sprindžio nuotr.

Fig. 2. The distinct pits, the remains of wooden building foundations, and the contours of digging in the second half of the 20th century that are in the bottom of trench 1.

(1–15) – bendras 30 m² plotas. Pirmuoju etapu nustatyta, jog kultūrinis sluoksnis su XVII–XVIII a. radiniais glūdi sklypų 5–9 aplinkoje (šurfai 13–15), o priešais sklypą 4 aptiktas XIX a. viduriu datuojamas kultūrinis sluoksnis su pavieniais XVII–XIX a. radiniais. Likusioje gatvės dalyje tirti tik XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai.

Remiantis žvalgomųjų tyrimų rezultatais, žvalgymų metodika pasirinkta vietose, kur kultūrinis sluoksnis su moksliškai vertingais radiniais aptiktas giliau nei projektinis darbų gylis. Detalieji tyrimai atlikti ten, kur projektinis darbų gylis buvo žemiau nei archeologinę vertę turintis kultūrinis sluoksnis.

Žvalgytos trys skirtingo dydžio tranšėjos, bendras apie 390 m² plotas. Šių tyrimų metu fiksuoti tik XIX–XX a. kultūriniai sluoksniai, kuriuose aptikta radinių, datuojamų tuo pačiu laikotarpiu.

Šviesos gatvės sklypų 5, 7, 9 aplinkoje vyko detalieji tyrimai (2 pav.). Jų metu iki įžemio ištirtos 3 perkasos – bendras 104 m² plotas. Tirtas XIX a. kultūrinis sluoksnis, kuriame aptikta daug XVI–XIX a. radinių bei gyvūnų kaulų. Fiksuoti 2 medinių pastatų pamatų fragmentai (?), datuojami XIX a., taip pat medinio pastato, datuojamo XVIII–XIX a., apatinių rąstų įkasimo kontūras (?). Įžemyje išryškėjo 19 duobių kontūrai. Beveik visos ūkinės paskirties, datuojamos XVIII–XX a. Viena iš duobių – to paties laikotarpio kiaulės kapas.

Žvalgomųjų tyrimų etape aptariamas kultūrinis sluoksnis datuotas XVII–XVIII a., tačiau detaliųjų tyrimų metu sluoksnyje aptikta numizmatinė bei stiklinė medžiaga leidžia konstatuoti, jog sluoksnis suformuotas XIX a., sumaišant anksčiau teritorijoje buvusį archeologinę vertę turintį kultūrinį sluoksnį. Dėl to šiame XIX a. grunto horizonte ir aptikta tiek daug XVI–XVIII a. radinių.

0 3 cm

3 pav. Tyrimų metu aptikti koklių fragmentai. R. Sprindžio nuotr.

Fig. 3. Stove tile fragments discovered during the investigation.

0 3 cm

4 pav. Tyrimų metu aptiktos pypkių galvutės. R. Sprindžio nuotr.

Fig. 4. Pipe bowls discovered during the investigation.

Tyrimų metu iš viso aptiktas ir inventorintas 491 radinys (daugiausia buitinės ir statybinės keramikos dirbinių fragmentai), datuojami XVI–XX a. (3 pav.). Taip pat aptikta XIX a. vidurio Rusijos imperijos Nikolajaus I kapeikų, varinių sagų, molinių pypkių galvučių (4 pav.). Radiniai perduoti ŽMA.

Zooarcheologinių tyrimų metu (atliko G. Piličiauskienė) ištirti 1853 kaulų ir dantų fragmentai. Atlikus zooarcheologinę kaulų analizę nustatyta, jog Telšių miesto Šviesos gatvės XIX a. laukinių ir naminių gyvūnų kiekio santykis bei naminių gyvulių kaulų rūšinė sudėtis yra tipinis naujųjų laikų nedidelio miesto zooarcheologinės kolekcijos pavyzdys, kuriame dominuoja galvijai bei kiaulės, taip pat gausu avių ir ožkų skeletų liekanų, o laukinių žvėrių kaulų yra smarkiai sumažėję.

The Investigation on Šviesos Street

In 2020, the excavation of roughly 524 m^2 in several investigation stages on Šviesos Street in Telšiai (Fig. 1) determined that a 17th–18th-century cultural layer had previously existed in the W part of the street but had been destroyed in the 19th century in creating the street (Fig. 2). This part of the street yielded many sherds of 16th–19th-century household pottery as well as stove tile (Fig. 3) fragments, coins, and pipes (Fig. 3). The central and E parts of the street revealed only 19th–20th-century cultural layers, the majority of which contained only contemporaneous finds. Up until the 19th century, these streets had been worked fields.

The investigation also yielded fragments of 2 19th-century wooden building foundations as well as the contours of the holes dug for the bottom timbers of an 18th–19th-century wooden building. The sterile soil contained 19 storage pits connected with everyday life. 491 16th–20th-century finds and 1853 bone and tooth fragments, the majority from cattle, were discovered and catalogued.

1 pav. Ištirta perkasa 2 iš ŠV. V. Vingio nuotr.
Fig. 1. Trench 2, as seen from the NW.

TRAKAI

Vytautas Vingis

Vytauto gatvė 1

2020 m. Trakuose, iki sklypo ribos Vytauto g. 1 planuota nutiesti dujotiekį. Tyrimų vieta yra Trakų senojo miesto vietos (UK 27125) centrinėje dalyje, apie 80 m nuo Lukos ežero. Artimiausiose aplinkoje tirta keletą kartų. 1984 m. R. Sprainaitis Birutės gatvės šiluminės trasos vietoje ištyrė 74 m^2 plotą. Arčiausiai planuojamos tyrimų vietos ištirti trys plotai 6–8, juose rasti XVII–XIX a. sluoksniai bei pamatų liekanų (*LIIR*, f. 1, b. 1497). 1993 m. B. Lisauskaitė Vytauto g. 3, 5 ištyrė 2 šurfus, bendrą 18 m^2 plotą. Šurfuose fiksuoti iki 1974 m. buvusio gaisro pėdsakai. Ankstyvesnis ir kiek mažiau apardytas XVI–XVII a. sluoksnis rastas šurfe 2 (*LIIR*, f. 1, b. 2220). 2005 m. U. Budvydas vykdė tyrimus Vytauto g. 5, 18 m ilgio trasoje, archeologiškai vertingo sluoksnio nerado (*ATL 2005 metais*, 2006, p. 479).

Remiantis ankstesnių metų artimiausioje aplinkoje vykdytų tyrimų duomenimis, trasos vietoje suprojektuotų prieduobių vietose (toliau vadinamos perkasomis) atlikti detalieji tyrimai. Iš viso ištirtos 3 perkasos, kurių matmenys – 2x1,2 m, 2x1 m, bei viena L formos 1–2,2 m ilgio, 1–1,5 m pločio perkasa (bendras 8,4 m^2 plotas). Tyrimų metu rasti 136 vienetai radinių, kurie perduoti TIM.

Visose perkasose po asfalto sluoksniu rastas XX a. datuojamas akmenų grindinys. Perkasoje 1 fiksuoti iki 1,5 m storio sluoksniai su XIX–XX a. radiniais bei keliomis XVIII–XX a. keramikos šukėmis. *Perkasoje 2* apie 55–65 cm gylyje (H_{abs} 152,75–152,85 m) rastas apie 80–95 cm storio apardytas juodos žemės sluoksnis, kuriame rasta daugiausia XIX–XX a. datuo-